

แบบสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรม ปี ๒๕๖๖

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

๑. ชื่อผู้ให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรม

ชื่อ - สกุล นายประยัด พาสนนท์ อายุ ๖๒ ปี
ชื่อกลุ่ม

๒. เลขบัตรประจำตัวประชาชน ๓ ๔ ๗ ๐ ๖ ๐ ๐ ๒ ๔ ๑ ๑ ๐ ๗ ปี พ.ศ. เกิด ๒๕๐๗

๓. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้

บ้านเลขที่ ๒๓๗ หมู่ที่ ๑๖ ตำบล ปลาไหล
อำเภอ วาริชภูมิ จังหวัด สกลนคร รหัสไปรษณีย์ ๔๗๑๕๐
โทรศัพท์ - โทรสาร - มือถือ
E - mail:

ตอนที่ ๒ องค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

โปรดกรอกข้อความลงในช่องว่าง และทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ของแบบสำรวจ

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรม การตีมีด

๑. ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น (เลือกได้เพียง ๑ ข้อ)

- ☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรม
- ☒ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม
- ☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรม
- ☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแพทย์ไทย
- ☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปกรรม
- ☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภาษาและวรรณกรรม
- ☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอื่น ๆ

๒. สถานะการคงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรมในปัจจุบัน (เลือกได้เพียง ๑ ข้อ)

- ☒ เสี่ยงต่อการสูญหาย ใกล้ขาดผู้สืบทอด ☐ มีผู้สืบทอดและปฏิบัติอยู่
- ☐ มีการปฏิบัติสืบทอดโดยทั่วไปหรืออย่างกว้างขวาง

๓. การได้มาซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรม (เลือกได้เพียง ๑ ข้อ)

- ☒ สืบทอดจากบรรพบุรุษ ☐ เจ้าของภูมิปัญญาเอง / คิดค้นขึ้นมาใหม่ ☐ พัฒนาต่อยอดจากภูมิปัญญาเดิม

๔. ระยะเวลาการได้มาของภูมิปัญญา (ระบุจำนวนปี) ๕ ปี

๕. ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรม (เลือกได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☐ ลดรายจ่าย ☒ เพิ่มรายได้ ☐ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการเกษตร
- ☐ ส่งเสริมสุขภาพ ☐ ส่งเสริมการท่องเที่ยว ☒ ช่วยอนุรักษ์มรดกของท้องถิ่น
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ

๖. การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรม การตีมีด(เลือกได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☒ บอกเล่าสืบทอดกันมาในชุมชน
- ☒ ผ่านปราชญ์ชาวบ้าน
- ☐ ผ่านวิทยากรชุมชน
- ☐ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสาร หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร
- ☐ สื่อเทคโนโลยี เช่น วิทยุทัศน์ แดปบันทึกเสียง ภาพนิ่ง สื่อคอมพิวเตอร์ สื่อออนไลน์
- ☐ ยังไม่เคยมีการเผยแพร่/ใช้เฉพาะบุคคล
- ☐ ไม่ทราบข้อมูลการเผยแพร่
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

๗. รายละเอียดขั้นตอนและวิธีการของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรมการตีมีด

(ระบุรายละเอียด เช่น วัตถุดิบ ขั้นตอนการดำเนินการ/วิธีทำ ราคาจำหน่าย)

ขั้นตอนการตีมีด

การเตรียมการ ในการเตรียมการตีมีดหรือทำมีดนั้น มีปัจจัยที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

๑.เตรียมคน ต้องใช้คน ๓-๔ คนขึ้นไป โดยเฉพาะการตีมีดในขั้นตอนที่ ๑ (การหลาบ) ต้องใช้คนที่มีพละกำลัง ร่างกายแข็งแรง ตลอดจนต้องมีความสามัคคีและมีประสบการณ์มาก

๒. เตรียมอุปกรณ์ เป็นอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ สำหรับช่างตีมีดโดยเฉพาะ เช่น ทั้ง ค้อน พะเนิน คีม สิบลม เต้าเผาเหล็ก ตะไบ เหล็กชุด เหล็กไซ รางน้ำชุบมีด เชือกตัดเหล็ก ขอฟไฟ หินหยาบ-ละเอียด ทั้งขอ เภาวัลย์เปรียง หลักสี่ (ปากกา) กบ และเลื่อย เป็นต้น

๓. เตรียมวัตถุดิบ วัสดุที่สำคัญในการตีมีดเป็นอันดับแรกได้แก่ เหล็กกล้า อันดับต่อไป คือ ถ่านไม้ไผ่ ซึ่งเป็นถ่านที่มีประสิทธิภาพสูงในการเผาเหล็ก ต่างจากถ่านจากไม้ทั่ว ๆ ไป และอันดับสุดท้ายคือ ไม้ที่ใช้ทำด้ามมีด

การดำเนินการผลิต มีดเหล็กกล้า จะมีขั้นตอนในการทำโดยสรุป ๑๐ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ตัดเหล็กให้ได้ขนาดตามความต้องการ เผาไฟให้แดงแล้วนำออกมาจากเตาให้คนสามคนใช้พะเนินตีจนได้รูปหุน หรือกุน (ชาวบ้านเรียกว่าการ “ หลาบ ” เหล็ก)

ขั้นตอนที่ ๒ เมื่อได้หุนหรือกุนมีดแล้ว นำเอาเข้าเตาเผาไฟอีกครั้งหนึ่ง แล้วใช้คน คนเดียวตีด้วยค้อนเพื่อขึ้นรูปมีดให้ได้ตามความต้องการ

ขั้นตอนที่ ๓ เมื่อซ้ำได้รูปมีดแล้ว ทิ้งไว้ให้เย็น แล้วใช้ค้อนตีจนเนื้อเหล็กเรียบเป็นมันเพื่อให้เนื้อเหล็กเหนียว แน่น คมบาง ตัวมีดตรง

ขั้นตอนที่ ๔ เมื่อให้ได้รูปมีดพอสมควรแล้ว นำมาแต่งด้วยตะไบ เพื่อให้ได้รูปเล่มสวยงามขึ้น

ขั้นตอนที่ ๕ เมื่อแต่งด้วยตะไบได้รูปแล้ว นำมาชุบคมให้บางโดยใช้เหล็กชุด เพื่อทำให้ตัวมีดขาวและบาง

ขั้นตอนที่ ๖ เมื่อชุบได้คมบางพอสมควรแล้ว ใช้ตะไบหยาบและตะไบละเอียดสีกตามตัวมีด เพื่อให้ตัวมีดขาวเรียบร้อย และคมจะบางยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ ๗ เมื่อสีกเรียบร้อยแล้วนำมาพานคม โดยใช้ตะไบละเอียดพานขวางของคมมีดเพื่อให้คมมีดบางเฉียบ

ขั้นตอนที่ ๘ เมื่อพานคมแล้วก็นำมาชุบ “ การชุบ ” เป็นเรื่องสำคัญมาก ช่างต้องมีความชำนาญเป็นพิเศษ โดยนำมีดเข้าเผาไฟในเตาจนร้อนแดงตามความต้องการ แล้วชุบกับน้ำคมของมีดจะกล้าแข็งไม่อ่อนและไม่บิ่น

ขั้นตอนที่ ๙ เมื่อชุบแล้วนำมาฝนหรือลับ โดยใช้หินหยาบและหินละเอียดให้คมได้ที่ สมัยนี้ใช้หินกากเพชร

ขั้นตอนที่ ๑๐ เมื่อฝนหรือล้นค้มได้ทีแล้วจึงนำมาเข้าด้ามมีด แล้วใช้น้ำมันทาตัวมีดเพื่อกันสนิม เป็นเสร็จสิ้น
ขั้นตอนการทำมีด

๘. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรมของท่านมีการรับรองทางวิทยาศาสตร์หรือทางกฎหมายหรือไม่

ตัวอย่างเช่น เลขสารบบอาหาร (เครื่องหมายอย.), เลขทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์, เลขทะเบียน GAP/GMP เป็นต้น

☒ ไม่มี

☐ มี

8. ข้อมูลผู้รวบรวมข้อมูล

ชื่อ-นามสกุล.....นางสาวจุไรรัตน์...พุทธธรรม.....

ตำแหน่ง.....ผู้ช่วยเจ้าพนักงานธุรการ.....

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ.....0898625969.....

หน่วยงาน.....เทศบาลตำบลปลาไหล.....

ที่อยู่เลขที่.....52.....อาคาร.....-.....หมู่.....4.....ตำบล.....ปลาไหล.....

อำเภอ.....วาริชภูมิ.....จังหวัด.....สกลนคร.....โทรศัพท์.....0898625969.....

๙. รูปภาพประกอบภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรม

นายประหยัด พรเสน่ห์ ช่างตีมีดพื้นบ้าน

